

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre az elektromos és elektronikus berendezések hulladékairól

COM(2008) 810 végleges – 2008/0241 (COD)

(2009/C 306/09)

2009. január 20-án a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 175. cikkének (1) bekezdése alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

„Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre az elektromos és elektronikus berendezések hulladékairól”

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció 2009. május 18-án elfogadta véleményét. (Előadó: Sylvia GAUCI.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. június 10–11-én tartott 454. plenáris ülésén (a június 11-i ülésnapon) 103 szavazattal, 3 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Bevezetés

1.1 Az elektromos és elektronikus berendezések hulladékairól (e-hulladék) szóló irányelv felülvizsgálatának célja, hogy mind környezeti, mind pedig gazdasági szempontból kedvező hatásokat lehessen elérni. Ebből a környezet, az üzleti szereplők és az uniós polgárok egyaránt profitálnak majd.

1.2 A tapasztalatok azt mutatják, hogy nem sikerült megvalósítani az elektromos és elektronikus berendezések hulladékairól szóló irányelv célját, azaz működőképes belső piaci megközelítésmódot érvényesíteni a hulladékgazdálkodásban.

1.3 Az irányelv végrehajtása során sok probléma merült fel, számos különbséggel az egyes tagállamokban.

1.4 Ezek az eltérések részben az irányelvben szereplő félreérthető meghatározásokra vezethetők vissza, illetve arra, hogy az EK-Szerződés 175. cikke értelmében a tagállamok szabad kezet kaptak a végrehajtásban.

2. Következtetések és ajánlások

2.1 Az elektromos és elektronikus berendezések hulladékairól szóló irányelv felülvizsgálatának eddigi sikerei az EGSZB szerint az alábbiakban összegezhetők:

2.2 Az elektromos és elektronikus berendezések hulladékairól szóló irányelv – egyszerűsítés révén – lehetőséget nyújt a piaci szereplőkre háruló adminisztratív terhek csökkentésére.

2.3 Az irányelv felülvizsgálata során az Európai Uniónak és a nemzeti hatóságoknak biztosítaniuk kell, hogy az irányelv az összes uniós tagállamban egyenlő feltételeket teremtsen. Kívánatos lenne egy kettős jogi alap, mégpedig az EK-Szerződés 95. és 175. cikke. Az alkalmazási területet, a fogalom meghatározásokat, a termékekkel szembeni követelményeket és az új termékek forgalomba hozatalához kapcsolódó gyártói felelősséget érintő rendelkezéseknek a Szerződés 95. cikke kell, hogy jogi alapját képezze, a célokkal és a hulladékkezeléssel kapcsolatos rendelkezéseknek pedig a Szerződés 175. cikke.

2.4 A lánc valamennyi szereplőjére – ideértve a gyártókat, importőröket, kiskereskedőket, kereskedőket, hulladékkereskedőket – egyforma felelősség kell hogy háruljon az e-hulladék kezelése kapcsán.

2.5 Az irányelv felülvizsgálata a várakozások szerint ahhoz vezet majd, hogy jobb összhang lesz a környezet védelmét szolgáló rendelkezések, valamint a belső piac akadálytalan működését érintő szabályok között.

2.6 Például a „gyártó” fogalmának meghatározása nem állíthat újabb akadályokat a belső piac működése elé. Ez jobban összhangban lesz az Európai Bíróság közelmúltbeli ítélezési gyakorlatával, melynek értelmében a környezetvédelmi intézkedések nem ütközhetnek a belső piaci elvekkel. A gyártónak az elektromos és elektronikus berendezések hulladékairól szóló átdolgozott irányelv 3. cikk (j) pontjában javasolt meghatározása a lehető legnagyobb összhangban kell, hogy legyen a 768/2008/EK határozatban szereplő megfelelő meghatározásokkal, elismerve ugyanakkor az elektromos és elektronikus berendezések hulladékairól szóló irányelvből eredő speciális kötelezettséget, mégpedig azt, hogy a nyilvántartásba vétel, valamint a gyűjtés és feldolgozás finanszírozása nem termékjellemző (mint pl. az összetétel, az alkatrészek, a környezeti hatások), hanem további, kizárólag nemzeti szinten érvényesítendő kötelezettség (piacfelügyelet és végrehajtás).

2.7 A felülvizsgált irányelv nem gördíthet akadályokat az e-hulladékkezelés költségeinek a jelenlegi piaci részesedésen alapuló megosztási gyakorlata elé. A II. melléklet előrelépést jelentene, ha lehetővé tennék, hogy az érdekelt felek folytassák a kezelési normák fejlesztését. A piaci részesedésen alapuló, kollektív rendszerek mára sikeresnek bizonyultak a megfelelő e-hulladékkezelés terén.

2.8 Az irányelvnek meg kell valósítania társadalmi célkitűzését, azaz a környezetvédelmet és a hulladék humánegészségre gyakorolt hatásának csökkentését kell szolgálnia. Az elektromos és elektronikai berendezések hulladékainak az Unióban történő költséghatékony kezelése várhatóan véget vet annak, hogy ezt a fajta hulladékot olyan harmadik országokba szállítsák, ahol kevésbé szigorúak a környezetvédelmi előírások, és a hulladékot kezelő munkaerő magasabb kockázatnak van kitéve.

3. Részletes megjegyzések az egyes cikkekről

3.1 3. cikk új j) pont: A gyártó fogalmának meghatározása

3.1.1 Az EGSZB egyetért a „gyártó” új fogalom meghatározásával, ugyanakkor kijelenti, hogy ez a meghatározás jogosulatlan előnyhöz jutáshoz és versenytorzuláshoz vezethet.

3.1.2 A cél a belső piac zökkenőmentes működésének a biztosítása. Ennek kapcsán az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy egyszerűsítse az eljárásokat, és egyszersmind tegye lehetetlenné, hogy bárki jogosulatlan előnyökhöz juthasson.

3.1.3 A gyártó fogalmának módosított meghatározása – és a 3. cikk új o) pontjában levő „piaci rendelkezésre bocsátás” fogalom, illetve a 3. cikk p) pontjában található „piaci forgalomba hozatal” kifejezés tisztázása – most már lehetővé teszi a szereplőknek, hogy önkéntes, konkrét akciókba kezdjenek anélkül, hogy ez azzal a kockázattal járna számukra, hogy a termék élettartamának végén jelentkező költségeket viselniük kelljen.

3.1.4 Az egyes szereplők szerepének elkülönítése révén a vállalatok előre meg tudják becsülni költségeiket, és így jobban részt tudnak vállalni abból a felelősségből, amely az elektromos és elektronikai berendezések beszállítói láncában való részvételükből adódik.

3.1.5 A gyakorlati végrehajtást illetően a tagállamok számára lehetővé kell tenni, hogy a nemzeti piacokon első ízben termékeket forgalomba hozó, harmadik országokból, illetve a Közösséghez tartozó országokból (közösségen belüli kereskedés) származó természetes és jogi személyek számára tagállami szintű kötelezettségeket írassanak elő. Ezért a tagállamok az ilyen személyek azonosítását lehetővé tevő, arányos rendelkezéseket alkalmazhatnak, és módjukban áll, hogy felkérjék ezeket a személyeket arra, hogy gondoskodjanak az értékesítéseikből származó e-hulladék nyilvántartásáról és kezelésének finanszírozásáról.

3.1.6 Az EGSZB szerint a gyártó fogalmának egyértelmű meghatározásából adódó leghasznosabb környezetvédelmi előrelépések és a legnagyobb költséghatékonyság az alábbi módokon érhetőek el:

- A „gyártó” fogalma alatt minden tagállamban ugyanazokat a szereplőket kellene érteni.
- Az EGSZB szerint a nemzeti gyártói nyilvántartásoknak is összehangoltabban kellene működniük: a különféle nemzeti nyilvántartási és beszámolási rendszerek eltérő adminisztratív követelményei egyértelműen megnövelik a belső piacon több tagállamban működő gyártók költségeit.
- A gyártói nyilvántartások eltérő információkat gyűjtenek a gyártókról és működési elveikről. Az egyes nyilvántartások eltérnek többek között a berendezéstípusok meghatározása, a súlykritériumok, a bejelentett adatok alapja és a más tagállamokba való értékesítés figyelembevétele terén. A jelentés-tétel gyakorisága és rendszeressége is eltérő.
- Az EGSZB ezért fontosnak tartja, hogy az említett cél elérése érdekében, az érdekeltekkel történő megfelelő konzultációt követően, az európai intézmények ajánlásokat és iránymutatásokat fogalmazzanak meg.

— Az EGSZB szerint a nemzeti nyilvántartások európai hálózatát is ki kellene építeni az információcserére. A hálózat megkönnyítené a gyártók harmonizált nyilvántartását a tagállamban, az Unió egész területén tükrözve tevékenységeiket. Ez csökkentené a nyilvántartásba bejelentkezők adminisztratív terheit, és az irányelv hatékonyabb végrehajtását eredményezné. A fokozott összehangoltság és a kevesebb bürokrácia megkönnyítené a környezetvédelmi teljesítmény-növekedés és célok elérését.

— Az EGSZB szerint a jogosulatlan előnyhöz jutások elkerülése érdekében létre kellene hozni egy európai elszámolási szervet az áruforgalom ellenőrzése és nyomonkövethetősége, valamint az európai gyűjtő- és feldolgozórendszerek pénzügyi kompenzálása érdekében, továbbá meg kellene teremteni a kölcsönös (közigazgatási) jogérvényesülést és hatékony jogi segítséget az Európai Unió egyes államai között.

3.2 5. cikk: Szelektív hulladékgyűjtés

3.2.1 Mindenképpen szükség van az e-hulladékra vonatkozó visszavételi rendszerekre ahhoz, hogy nagy mennyiségben be lehessen gyűjteni a magánszemélyektől a háztartási elektromos és elektronikus berendezések hulladékait.

3.2.2 Az EGSZB azt kéri, hogy új berendezés vásárlásakor az ilyen hulladékot ingyen vissza lehessen vinni a kereskedőhöz, amennyiben a régi berendezés ugyanolyan típusú, mint az új és azzal megegyező funkciójú.

3.2.3 Az EGSZB ugyanakkor úgy véli, hogy a fogyasztókat tájékoztatni kellene arról, hogy milyen jogaik vannak, hogy így elkerüljék a piaci szereplők szerepkörével kapcsolatos félreértéseket. A piaci szereplőktől nem szabad elvárni, hogy a fogyasztók költségére bár, de korlátlanul begyűjtsék a hulladékot. Mindenekelőtt továbbra is szabad kezlet kellene biztosítani visszavételi kötelezettségük alakításában, amennyiben a visszavételre nem ugyanakkor kerül sor, mint az újonnan megvásárolt berendezés kiszállítására. Az EGSZB szerint ezzel szállítási költségek és humán erőforrás takarítható meg a vállalatok számára. Ezeknek a megtakarításoknak környezeti és versenyképességi szempontból van jelentőségük.

3.3 7. cikk: Begyűjtési arány

3.3.1 Az EGSZB egyetért a jelenleg érvényes begyűjtési célkitűzés felülvizsgálatával. Az e-hulladékra vonatkozó forgalmon alapuló begyűjtési arány azonban nem megfelelő, hiszen a termékeknek egy-két évnél majdnem minden esetben sokkal hosszabb az élettartamuk, ezért értékesítésük után két évvel még nem kerülnek újrafeldolgozásra.

3.3.2 Mivel az anyagok ma értékesebbek, mint öt-tíz évvel ezelőtt, a nettó értékkel (azaz magas fémtartalommal) rendelkező, elektromos és elektronikus berendezésekből származó hulladékok eltűnnek a hagyományos gyűjtési csatornákról. Ennek következtében az ilyenfajta összegyűjtött hulladék nem jelenik meg az elektromos és elektronikus berendezések hulladékainak hivatalos csatornáján. Ezeket az elvesztett hulladékokat vagy rosszul dolgozzák fel, vagy egyáltalán nem, hulladéklerekbe vagy illegális exportra kerülnek, esetleg megfelelően feldolgozzák vagy jogszerűen exportálják őket. Az említett elvesztett hulladékokról jelenleg nem állnak rendelkezésre adatok (lásd a Környezetvédelmi Ügynökség 2009. márciusi jelentését).

3.3.3 Az EGSZB szerint a jövőben valamennyi piaci szereplőt felelőssé kell tenni az e-hulladék kezelésért, amelyet jobban kell tudniuk ellenőrizni.

3.3.4 Az EGSZB elismeri, hogy a begyűjtési célok sikeres megvalósítása a gyártók pusztá ellenőrzésén túlmutató tényezőktől függ: kezdve a gyűjtőhelyek elérhetőségétől egészen a végfelhasználók által termelt e-hulladék mennyiségéig.

3.3.5 Az EGSZB szerint ezért nem szabad csak a gyártókra hárítani a felelősséget: tanulmányokból kiderül, hogy nagy mennyiségű e-hulladékot gyűjtenek be és kezelnek a hivatalos e-hulladékrendszeren kívül, és a gyártókon kívül számos olyan érdekelt fél van, aki befolyásolni tudja, hogy mennyi hulladékot gyűjtenek be és hasznosítanak újra.

3.3.6 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az irányelv felülvizsgálata a környezeti előnyök maximalizálását (a gyűjtési arány növelését) és az e-hulladékkezelés költséghatékonyságának növelését (a jobb kezelést) kell hogy célozza.

3.3.7 Az EGSZB szerint ha a begyűjtési célszámok meghatározásánál azt veszik alapul, amikor az e-hulladék eléri az újrahasznosítási rendszert, akkor a párhuzamos csatornák működése miatt a gyártók egyszerűen nem képesek annyi e-hulladék begyűjtésére, amivel teljesítenék a kitűzött célt. Az EGSZB szerint ezért a begyűjtési célszámok elérésének hatékonyabb módja lenne, ha akkor határoznák meg a mennyiségeket, amikor az anyag eljut az újrahasznosítóhoz, mivel ez a módszer kiterjedne valamennyi e-hulladékáramra, és nem csak a gyártók által begyűjtött mennyiségre.

Mindent összevetve az EGSZB kiemeli, hogy a párhuzamosan működő hulladékáramokat is szabályozni kellene, így garantálva, hogy minden e-hulladékot az irányelv rendelkezéseinek megfelelően újrahasznosítsanak. Főleg az elektromos és elektronikus berendezések gyártóitól eltérő szereplőket kellene arra kötelezni, hogy adatokat szolgáltatassanak az elektromos és elektronikus berendezések általuk gyűjtött hulladékaikról.

3.4 12. cikk: *A magánháztartásokból származó elektromos és elektronikus berendezések hulladékaival kapcsolatos finanszírozás*

3.4.1 Az EGSZB szerint az európai bizottsági javaslat 12. cikkében felvetettekkel ellentétesen a magánháztartásokból származó elektromos és elektronikus berendezések hulladékaival kapcsolatos finanszírozás felelősségét nem szabad kizárólag a gyártókra hárítani.

3.4.2 Az EGSZB szerint ösztönzőket kellene biztosítani a gyártóknak, hogy termékportfóliójuknak és üzleti modelljüknek megfelelően válasszanak az egyéni és a kollektív megoldások között.

3.4.3 Az elektromos és elektronikus berendezések hulladékaikról szóló irányelv 8. cikke arra kötelezi az elektromos és elektronikus berendezések gyártóit, hogy termékeik élettartama lejártakor viseljék az újrahasznosítás költségeit. Az elektromos és elektronikus berendezések hulladékaikról szóló irányelv 8. cikkének (2) bekezdése révén az EU megalkotta az egyéni termelői felelősség elvét, melynek értelmében minden gyártót anyagi felelősség terhel a magánháztartásokba kerülő olyan termékeinek hulladék-újrahasznosításáért, amelyek 2005. augusztus 13. után kerültek a piacra. A gyártók választhatnak, hogy ezt a kötelezettséget egyénileg vagy közös rendszerhez csatlakozva teljesítik-e.

3.4.4 A gyártók most vizsgálják a lehetséges megoldásokat, és valószínű, hogy a közeljövőben vagy egyéni, vagy közös rendszerben foglalkozni akarnak majd ezzel a kérdéssel.

3.4.5 Az EGSZB egyetért azzal, hogy a 8. cikk (2) bekezdése jelenti a megfelelő jogi keretet a gyártóknak az e-hulladékra vonatkozó felelőssége szempontjából.

3.4.6 Az irányelv felülvizsgálatát olyan lehetőségként kell felfogni, amely megerősíti a szabad választást az egyéni termelői felelősség és a kollektív megoldások között.

Kelt Brüsszelben, 2009. június 11-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI